

la su se različita sredstva za čišćenje, kao što su meka krpa ili kist, mastika kaučuka i razna sredstva za brisanje. Električni brisač snage 9 i 12 volta pokazao je dobre rezultate u uklanjanju voštanih mrlja.

U petom broju (rujan 1996), str. 313, opisan je novi uređaj, tzv. "Sistem vlažnog postupka NBS", koji služi za pranje i dezinfekciju listova. Na str. 311 predstavljena je UV ručna lampa proizvođača firme Dr. Honle, specijalizirane za UV tehnologije.

Gerhard Binker, u šestom broju (listopad 1996), str. 400–405, u članku pod naslovom "Zamkama za insekte protiv najezde anobia" (*Insektenfallen gegen Anobienbefall*) opisuje upotrebu feromona u kontroli insekata u muzejima. Feromoni su tvari koje luče insekti i tako privlače pripadnike iste vrste, što omogućuje primjenu ovih tvari u izradi zamki. Ukoliko se koriste bez insekticida, predstavljaju neotrovnu i za okoliš prihvatljivu metodu. Zbog hlapljivosti i brze biološke razgradnje ne zadržavaju se dugo na predmetu.

Složeni postupak kalanja papira olakšan je korištenjem stroja za kalanje. Njegovu primjenu opisuju u sedmom broju (studeni-prosinac 1996), str. 464–467, autori Wolfgang Wächter, Joachim Liers i Ernst Becker u članku pod naslovom "Korištenje stroja za kalanje papira" (*Der Einsatz von Maschinen zur Papierspaltung*). Primjenom stroja omogućeno je brzo kalanje papira i obrada tipičnih oštećenja u suvremenim knjižnicama. Jednako uspješno koristi se za obradu različitih vrsta oštećenja (tinte, kiselina, plijesni, insekata). Testiranja su pokazala da se papir kalanjem mehanički stabilizira jednako uspješno, kao što se i kemijski konzervira.

U svakom broju časopisa *Restauro*, osim stručnih članaka iz raznih područja konzerviranja i restauriranja, objavljuju se i obavijesti o stručnim skupovima, novim publikacijama, reklame za opremu laboratorija, natječajima za radna mjesta u raznim institucijama, vijesti o raznim događajima kao i o međusobnoj suradnji različitih institucija.

Dubravka Pilipović

LA GAZETTE DES ARCHIVES, br. 170–171, Pariz, 15. ožujak 1996.

Između administriranja i dokumentacije za povijesna istraživanja
Prearhiviranje u Francuskoj i u inozemstvu: jučer, danas, sutra

Studijski dan *Francuske udruge arhivista*
27. siječanj 1995. godine

Jean Le Pottier: **Predstavka** (*Présentation*), str. 335 – 336.

Izraz *prearhiviranje* je u Francuskoj uveden tek nakon II. svjetskog rata, pod utjecajem engleske i američke prakse. Nastojeći spriječiti ubrzano iščezavanje izvora

za suvremenu povijest, zbog nekontroliranog uništavanja dokumenata u uredima, francuski arhivisti provode politiku aktivnog nadzora nad registraturnim gradivom. Ovu politiku prate zakonski akti i pravilnici, naročito zakon iz 1979. godine, koji je definirao tri stadija arhivskog gradiva: administrativno gradivo (*archives courantes*), registraturno gradivo (*archives intermédiaires*) i arhivsko gradivo (*archives définitives*). Pri ministarstvima su formirane *misije Nacionalnog arhiva / Centar za suvremeno gradivo* u Fontainebleauu. Na lokalnoj razini departmanski i komunalni arhivi preuzimaju sve masovnije i sve mlade gradivo. Tijekom vremena se pokazalo da prearhiviranje košta, a da taj trošak moraju snositi pismohrane, a ne arhivi.

Carol Couture: **Obrada registraturnog gradiva: od prvog ka posljednjem vagonu. Iskustvo Kanade i Québeca i međunarodna usporedba** (*L'organisation des archives intermédiaires: du wagon de tête au wagon du queue. Expérience canadienne et québécoise et comparaison internationale*), str. 337 – 355.

Sve do pred nekoliko godina u Kanadi je obradu registraturnog gradiva provodila administracija koja je bila stvaratelj gradiva. Od 1960-ih i 1970-ih godina je organizacija pismohrana postala dijelom arhivistike koju u u Kanadi i Québecu zovu *integriranom arhivistikom*, budući da djeluje na cijelu skupinu dokumenata što nastanu u nekoj ustanovi, bez obzira na njihov stadij, vrstu ili nositelje zapisa. Razlikuju se tri tipa dokumenata: *aktivni* (dokumenti u administraciji), *poluaktivni* (dokumenti u pismohrani) i *neaktivni dokumenti* (bivaju škartirani ili namijenjeni trajnom čuvanju kao arhivsko gradivo).

Time je ahivistika, ne napuštajući svoju ulogu na kulturnom planu, postala sastavni dio administrativnog aparata, a arhivisti su prestali biti na margini administrativnog poslovanja, zainteresirani samo za dokumente koji imaju kulturni ili povijesni značaj.

Autorica smatra da se mora izbjeći smanjenje odgovornosti arhivista te da treba pooštriti kriterije o ulasku dokumenata u pismohrane, ograničiti rokove njihova čuvanja, a gradivo valorizirati preciznije kako bi se na najmanju mjeru svelo vrijeme čuvanja gradiva namijenjenog škartiranju. Kod velikih ustanova moguće je izvršiti kategorizaciju registraturnog gradiva radi bolje iskoristivosti prostora.

Prema zakonu iz 1987. godine, *Kanadski nacionalni arhiv (ANC)* preko svojih devet centara ima nadležnost nad pismohranama koje pripadaju organima savezne uprave. Početkom 1990-ih godina su neki od ovih centara već bili ispunjeni do te mjere, da su morali odbiti unos dokumenata zbog nedostatka mjesta.

Organizacija pismohrana u Québecu je regulirana zakonima iz 1985, 1988. i 1991. godine. *Nacionalni arhiv Québeca (ANQ)* ima ovlasti da odredi koliko će trajati životni ciklus gradiva. Od 1985. godine se u Québecu godišnje utroši oko osam milijuna dolara za čuvanje poluaktivnih dokumenata. Zaključilo se da je takva

situacija skupa i anarhična i da je potrebno usvojiti *politiku rukovanja poluaktivnim dokumentima*: 1. osjetno smanjiti troškove čuvanja registraturnog gradiva, reducirajući njegovu masu prema klasifikacijskim listama, centralizirajući ga, kako bi se ekonomizirao prostor i osoblje; 2. racionalizirati rad centara za čuvanje registraturnog gradiva (u Québecu ih ima više od stotinu); 3. postići da ANQ doista postane pravo vodstvo (*leadership*) na području organizacije registratura (savjetima, promocijama, nadzorom, koordinacijom).

Istraživanje o arhivskom zakonodavstvu i arhivskoj politici koje je bilo provedeno od 1989. do 1991. godine u dvadeset pet zemalja i jedanaest teritorijalnih zajednica na pet kontinenata, pokazalo je da nacionalni arhivi obavljaju relativno dobar nadzor nad arhivskim gradivom, da je nad registraturnim gradivom nadzor slabijeg intenziteta, a da se administrativni dokumenti vrlo rijetko kontroliraju u potpunosti.

Autorica zaključuje da je briga oko organizacije pismohrana neodvojivi dio suvremene arhivistike.

Angelika Menne-Haritz: **Registratura, sredstvo organizacije i usmjeravanja procesa odlučivanja** (*La Registratur, un instrument d'organisation et de direction des processus de décision*), str. 356 – 363.

Registratura se pojavila u Njemačkoj u 17. stoljeću, u doba institucionalne i upravne reorganizacije nakon 30-godišnjeg rata, kada je došlo do modernizacije uredskog poslovanja pod većim utjecajem njemačkog negoli rimskog prava. Registratura postaje sustav administriranja u njemačkoj upravi koji je pomagao učinkovitosti uredskog poslovanja i bržem rješavanju predmeta. Autorica se zalaže za primjenu registrature i u današnjim uvjetima, kad informatika prodire u urede i kad su papiri zamijenjeni elektroničkim zapisima.

Hilary Saw: **Prearhiviranje dokumenata nastalih u ministarstvima Engleske i Welsa** (*Le pré-archivage des archives ministérielles anglaises et galloises*), str. 364 – 369.

U nedostatku zakonskih odredbi, prearhiviranje gradiva engleskih i velških ministarstava temelji se na preporukama *Griggovog povjerenstva* iz 1954. godine. Svaka ustanova – stvaratelj gradiva određuje jednog područnog javnog službenika (*Département public officer, DPO*) koji postaje šefom njezine pismohrane. Ti javni službenici (*DPOS*) surađuju sa službenicima za nadzor i dokumentaciju (*Inspection and Documentation officers*) koji su članovi *Public Record Officea*. *Public Record Office* preuzima gradivo nastalo u četrdeset četiri ministarstva i pohranjuje ga u Hayesu, u spremištu od 300 dužnih km.

Françoise Durand-Evrard: **Razvoj pojma prearhiviranje** u Francuskoj (*L' évolution de la notion de pré-archivage en France*), str. 370 – 376.

Francuska koncepcija prearhiviranja je bila inspirirana američkom teorijom o tri stadija dokumenta. *Francuski arhivistički priručnik* definira prearhiviranje kao *skupinu tehnika za obradu registraturnog gradiva*, što se ponekad upotrebljava kao sinonim za "*records management*". Teorija o tri stadija dokumenta ne pravi razliku između administrativnih dokumenata i arhivskog gradiva koje se trajno čuva. Samim tim, obrada administrativnih dokumenata i čuvanje arhivskog gradiva nisu shvaćeni kao dvije odvojene specijalnosti, već kao dva komplementarna posla.

U Francuskoj postoje dvije razine prearhiviranja na državnom nivou: povjerenstva konzervatora pri ministarstvima (ima ih sedamnaest) i *Meduministerijalni centar* koji je od 1967. godine smješten u zgradi NATO-a u Fontainebleauu (spremište za registraturno gradivo kapaciteta 280 dužnih km).

Na departmanskoj razini postoje spremišta za prearhiviranje pri prefekturama i malobrojni centri za prearhiviranje (Loire-Atlantique, Seine-et-Marne, Mayenne).

Na lokalnoj razini je komunalnim arhivima vrlo teško dobiti prostorije koje bi bile namijenjene isključivo prearhiviranju.

Autorica zaključuje da je potrebno osnažiti ulogu arhivista kao državnih službenika, ojačati tehnički značaj arhiva i ulogu *Nacionalnog arhiva* na razini središnje uprave.

Michel Chabin: **Prearhiviranje u velikom industrijskom poduzeću** (*Le pré-archivage dans une grande entreprise industrielle*), str. 377 – 382.

Arhivska praksa je još relativno nova u francuskim poduzećima, tako da ne postoji opća arhivistička teorija za poduzeća, a nije izrađen ni tehnički stručni rječnik. U pismohranama se rijetko koristi izraz *prearhiviranje* – umjesto njega rabe se izrazi: *arhiviranje*, *plan za arhiviranje* i sl. Umjesto pojmova *arhivistika*, *arhivsko gradivo* koriste se izrazi *dokumenti*, *podaci*, *banke podataka*, *dokumentalisti* itd.

Postoji kontinuum između tri stadija dokumenata. Taj kontinuum zahtijeva i metodološki kontinuitet. Autor smatra da nije najvažnije da arhivist obrađuje dokumente tog i tog stadija, već da prati njihov prijelaz iz jednog stadija u drugi.

Roger Nougaret: **Registraturno gradivo, "administrativno gradivo", arhivsko gradivo: razmišljanja bankarskog arhivara** (*Archives intermédiaires, "archives administratives", archives historiques: réflexions d' un archiviste bancaire*), str. 383 – 388.

Obrada gradiva velikih francuskih banaka hermetički dijeli gradivo nazvano *administrativnim* od gradiva koje ima povijesni značaj. Ovaj sustav dovodi u pitanje učinkovitost klasifikacijskih lista pri otkrivanju dokumenata od povijesnog značaja,

te trajnost *bordera* za prijenos gradiva kao obavijesnog pomagala. Arhivari moraju ustrajati na tome, da se uz što manji trošak, prenosi dokumentarna baština strogo analizirana.

Jean Luquet: **Projekt arhiva za 2000. godinu: doprinos središnje administracije i nacionalnih javnih ustanova. Rad Centra za suvremeno gradivo i Sekcije za poslanstva** (*Plan archives pour l'an 2000: contribution des administrations centrales et établissements publics nationaux. Travaux du Centre des archives contemporaines et de la section des missions*), str. 389 – 395.

Pri *Centru za suvremeno gradivo i Sekciji za poslanstva* bile su formirane četiri radne grupe koje su analizirale različita područja: 1. odnosi s tvorcima gradiva, 2. ustrojstvo fondova, 3. obrada fondova i obavijesna pomagala, 4. korištenje i valorizacija gradiva. Zaključeno je da suvremena baština nije svršena stvar nego proces, tečevina, stvaranje koje podrazumijeva intelektualni napor analize i sakupljački rad.

François Gasnault: **Samostalna služba: Arhiv gospodarstvenih i novčanih ustanova** (*Un service autonome: le Service des archives économiques et financières*), str. 396 – 402.

Arhiv gospodarstvenih i novčanih ustanova (SAEF) podređen je *Francuskom nacionalnom arhivu*. *SAEF* surađuje s dokumentacijskim centrima i preuzima samo identificirane dokumente kod kojih je poznato trajanje administrativne upotrebe i vrijeme konačnog izlaska. Tako su već prilikom preuzimanja odvojeni dokumenti namijenjeni čuvanju od dokumenata koji će se škartirati. *SAEF* obavlja prearhiviranje u spremištu u Bercyju, primjenom programa SYDOSI.

Christine Fournié-Martinez: **Prearhiviranje u ministarstvu vanjskih poslova: sustav arhivskih i dokumentacijskih centara** (*Le pré-archivage au ministère des Affaires étrangères: le système des centres d'archives et de documentation*), str. 403 – 409.

Od 1984. godine arhivski i dokumentacijski centri obavljaju nadzor nad administrativnim i registraturnim gradivom u francuskom ministarstvu vanjskih poslova. Ovi centri skrbe za zavođenje i razvođenje pošte, za kontrolu povratka dokumenata i njihovo ulaganje u dosjee, kao i za prijenos gradiva u arhive. Arhivi osiguravaju osposobljavanje osoblja zaposlenog u centrima, nadziru izradu klasifikacijskih lista i šalju poslanstva radi reorganizacije centara.

Delphine Fournier: **Rad savjetodavnog ureda pri administraciji** (*La pratique d'un bureau de conseil auprès des services administratifs*), str. 410 – 414.

Savjetodavni uredi organiziraju kratke tečajeve za osposobljavanje arhivara i posjećuju pismohrane. Savjetnici moraju dobro poznavati način rada pismohrana i

stvarati klimu pogodnu za dijalog. Oni nadopunjuju rad arhivara prilikom prearhiviranja, utječu na klasificiranje dokumenata i na poboljšanje tehničkih uvjeta za čuvanje gradiva u pismohranama.

Rosine Cleyet-Michaud: **Obrada registraturnog gradiva u departmanskim arhivima** (*La gestion des archives intermédiaires dans les archives départementales*), str. 415 – 418.

Autorica obrazlaže što je potrebno učiniti da bi se provodila učinkovita obrada registraturnoga gradiva na departmanskoj razini: revizija zakonskih tekstova, preciznija definicija uloge departmanskih arhiva, mnogo veće sudjelovanje države u pokrivanju troškova, stvaranje jednog međuministerijalnog tijela koje će omogućiti da se dio osoblja specijalizira za poslove prearhiviranja.

Vivienne Miguet: **Plan za organiziranje centra za prearhiviranje u Morbihanu** (*Projet d'organisation d'un centre de préarchivage dans le Morbihan*), str. 419 – 421.

Prilikom izgradnje nove zgrade arhiva u Morbihanu pojavile su se dvije inicijative za organiziranje centra za prearhiviranje: jednu je pokrenula država, a drugu uprava departmanskog arhiva. Obje inicijative su propale zbog nedostatka sredstava.

Laurence Perry: **Služba za suvremeno arhivsko gradivo gradske zajednice Strasbourg** (*Le service des archives contemporaines de la communauté urbaine de Strasbourg*), str. 422 – 425.

Služba za suvremeno arhivsko gradivo gradske zajednice Strasbourg (dvadeset sedam komuna) oformljena je 1992. godine. U njoj je zaposleno pet djelatnika, a sadrži 3,4 dužna km gradiva i dvoranu od 300 m² za arhiviranje nacрта.

Gérard Naud: **Zanimanje našeg vremena – arhiviranje** (*Un métier de notre temps: l'archivage*), str. 426 – 443.

Autor raspravlja o odnosu arhiviranja i arhivistike, o razlici između arhivara i arhivista. Zalaže se za dinamičnu i globalnu viziju arhivistike, koja podrazumijeva arhiviranje kao svoju bazičnu komponentu.

Rubrika: **Bibliografija**, str. 444 – 451, sadrži **Bibliografiju inventara, repertorija i vodiča arhivskoga gradiva objavljenih tijekom 1994. godine** (*Bibliographie des inventaires, répertoires et guides des archives publiés en 1994*).

Rubrika: **Prikazi**, str. 452 – 455, sadrži prikaze sljedećih knjiga:

Drugi svjetski rat. Vodič za izvore pohranjene u Francuskoj, 1939 – 1945, (*La seconde Guerre mondiale. Guide des sources conservés en France, 1939 – 1945*, Paris 1994);

R. Dartevelle, F. Hildesheimer: **Arhivi. Izvori za povijest poduzeća** (*Les Archives. Aux sources de l'histoire des entreprises*, Paris, 1995);

Bureau Van Dijk: **Programi za obradu arhivskog gradiva. Razvojna studija** (*Logiciels de gestion d'archives. Étude d'évaluation*, Paris, 1995);

M. Sonnet, T. Charmasson. A. M. Lelorrain: **Kronologija francuske povijesti** (*Chronologie de l'histoire de France*, Paris, 1994).

Rubrika: Strani arhivistički časopisi (*Revue d'archives étrangères*), str. 457 – 469 obuhvaća prikaze sljedećih časopisa:

Archives (izdaje *Udruga arhivista Québeca*), Vol. 25, br. 3/1994, Vol. 25, br. 4/1994, Vol. 26, br. 1 – 2/1994, Vol. 26, br. 3/1995.

Arkiv, samhälle och forskning (izdaje *Švedska arhivska udruga*), br. 1/1992, br. 2/1992, br. 3/1992, br. 1/1993, br. 2/1993, br. 3/1993.

Branka Molnar

ARCHIVALISCHE ZEITSCHRIFT, sv. 79, München

U jesen 1996. godine izašao je novi, 79. svezak uglednog arhivističkog časopisa Bavarskog državnog arhiva u Münchenu *Archivalische Zeitschrift*. Časopis je davne 1876. godine počeo izdavati Kraljevski bavarski opći arhiv (Königlich Bayerischen Allgemeinen Reichsarchiv), koji 1921. godine mijenja naziv u Bayerisches Hauptstaatsarchiv. Od 1972. godine časopis izlazi u izdanju Generalne direkcije Bavarskog državnog arhiva.

Časopis se bavi temama njemačke i svjetske arhivistike, historiografije i pomoćnih povijesnih znanosti.

Ovaj časopis vrijedan pažnje u ovom je broju na 111 stranica objavio bibliografiju arhivističke literature, odnosno stručnih članaka izašlih u razdoblju 1990–1991. Pregled izdanja uredio je Jochen Heber.

Bibliografski popis raspodijeljen je prema sljedećim grupama odnosno tematskim cjelinama:

- Međunarodna arhivistika: Novi časopisi, Međunarodno arhivsko vijeće, Kongresi i savjetovanja.
- Njemačka arhivistika: Zadaci arhiva, Teorija, Povijest arhivistike, Arhivsko zakonodavstvo, Arhivi i znanstveno istraživanje, Javna djelatnost, Zaštita gradiva, Izobrazba arhivista i restauratora.
- Pojedina područja arhiva: Državni arhivi, Privredni arhivi, Crkveni arhivi, Arhivi političkih stranaka i udruga, Međuarhivi (tisak, televizija, radio, film, fotografija,